

THE BILATERAL ROMANIAN-RUSSIAN UNIVERSE UNDER THE PERCEPTION OF THE ROMANIAN POST-1989 POLITICAL ELITE

**Miruna Mădălina Iancu (Trandafir), PhD, Postdoc Researcher, "Petru Maior"
University of Tîrgu Mureş**

Abstract: It is undoubtedly as well as obvious that the analytical horizon afferent to the current Romanian-Russian binomial is not an easy one, the more so it involves a laborious approach in relation to a report that reflects in a conclusive manner, an atypical portraiture, discontinuous and even syncopated, being qualified in professional semantics as a „sum of paradoxes” or a „unity of antagonisms”. Fragmented rather than linear, the Romanian-Russian relationship has unraveled and continues to presently unravel in a sinuous and imprecise manner with little concrete signals of mutual cooperation, obviously contrasting with the perpetual periods of recoil and suspension. It particularly borders on an ambivalent mistrust, subordinate to a convulsed history, encumbered by light and shadow, responsible for shaping these relations. The perpetual reference to the past, conducts with evidence to the cessation of any constructive steps arranged for in the bilateral plan. Therefore and under such circumstances, the present scientific approach, has essentially as a basic philosophy, a variation on the same theme, namely the variation of the immediate Romanian-Russian universe, -configured this time- from the perception and image grid of the Romanian post-1989 political elite. With other words, the mission of our bold scientific odyssey aims to highlight the exact manner in which the decision- makers as well as the Romanian political class understood to perceive and to project the dynamics of the Romanian-Russian bilateral game. This problem represents the base of our analytical approach.

Keywords: Romanian-Russian relations, bilateral universe, perception, Romanian political elite, post-1989 period;

Pornind de la premisa axiomatică potrivit căreia pentru principalele centre de politică românească, abordarea pe diverse paliere a relațiilor cu Rusia, a comportat dintotdeauna, un halou problematic și s-a dovedit a fi examenul cel mai dificil de surmontat, atât datorită faptului că în imaginarul românesc vecinul de la Răsărit a reprezentat în mod constant și recurent, principalul releu al imaginii negative, cât și datorită faptului că de-a lungul timpului, dimensiunea relațiilor bilaterale româno-ruse a fost drapată și de realitatea unei zestre seculare împovăraătoare, cu repercursiuni implacabile asupra registrului bilateral, prezentul demers științific, își propune să plaseze în centrul său axial de analiză problematica mecanismului bilateral româno-rus din orizontul de percepție al elitei politice românești postdecembriste. Astfel, ținând cont de faptul că orice demers științific se află în imposibilitatea de a ignora aspectele sale cele mai fundamentale, ne propunem în primă instanță să recurgem la delimitarea conceptuală dar și la prezentarea anumitor considerații de ordin teoretic pe marginea aceluia segment social (elită)- indisolubil legat de traiectoria și implicit de evoluția raporturilor bilaterale româno-ruse.

Ce sens i se atribuie, așadar noțiunii de elită? Care sunt semnificațiile și conotațiile cele mai frecvente pe care le comportă termenul de elită? Înainte de a înțelege sensul, dar și conotațiile cele mai frecvente pe care le comportă termenul de elită, trebuie specificat încă de la bun început că având în vedere că „în mod evident, oamenii se diferențiază în funcție de numeroase criterii, și noțiunea de elită pare să rezulte dar și să derive din însăși specificul și

din varietatea ființei umane”¹. Totuși, în cea mai simplistă definiție și accepțiune, termenul de elită face trimitere directă și desemnează „acele persoane considerate ca fiind cele mai bune sau cele mai remarcabile într-un anumit grup, cât și persoanele care, într-o privință, sau alta, ocupă primul loc într-un ansamblu dat, în ambele cazuri, existând astfel o categorie relativ restrânsă de indivizi care se disting într-un anumit fel de toți cei care nu fac parte din elită, și care, în raport cu ei, constituie, masa”². Cu alte cuvinte, noțiunea de elită incumbă din capul locului ideea existenței unei poziții de superioritate pe care un grup de persoane o deține în raport cu restul. Este vorba așadar de un palier social de excepție, care se individualizează de restul membrilor săi, în virtutea unor calități, abilități și aptitudini deosebite pe care le dețin. Fiind vorba în consecință de un grup de indivizi cu virtuți net și mult superioare față de restul societății, deci implicit de un grup restrâns de persoane cu ascendență și preeminență asupra unei majorități, noțiunea de elită face trimitere de la bun început la o minoritate. De altminteri, întocmai această minoritate care se prezintă ca o autentică clasă politică și care se află totodată într-o poziție care o îndrituiește, dar o și obligă la luarea marilor decizii, intră sub incidența procesului nostru investigativ și reprezintă principalul subiect supus filtrului nostru analitic.

Reușind așadar să prezentăm de o manieră sinoptică semnificațiile și conotațiile noțiunii de elită și implicit să decantăm cine anume face parte din acest mecanism guvernamental care de altminteri și-a adus aportul considerabil și a jucat un rol pivotal în evoluția și itinerariul relațiilor bilaterale româno-ruse, în continuare demersului nostru vom încerca să reliefăm configurația universului bilateral româno-rus sub grila de percepție a elitei politice românești postdecembrise.

În acest sens, o primă și esențială observație care se impune din capul locului, este aceea care pornește de la premisa fundamentală că fiecare minoritate guvernantă care s-a aflat la conducerea României de-a lungul intervalului de timp menționat, a înțeles să conceapă dimensiunea relațiilor cu marele vecin de la Răsărit într-o cheie eminentă distinctă și particulară dar și să calibreze raporturile bilaterale sub imperiul propriei sale matrici perceptuale. Cu alte cuvinte, pentru fiecare guvernare politică care s-a succedat la conducerea statului român pe parcursul intervalului de timp menționat, registrul raporturilor cu Rusia, a încumbat un algoritm de abordare completamente diferit și a fost gestionat în baza unei grile individuale de perceptibilitate.

Astfel, pentru organismul politic provizoriu (FSN) care a preluat conducerea României la scurt timp după evenimentele din Decembrie 1989, formatul în baza căruia a fost concepută dimensiunea relațiilor bilaterale, a fost inițial subsumat dialecticii inerentelor și

¹ Mihai Sorin Rădulescu, *Elita liberală românească 1866-1990*, București, ALL, 1998, p. 15.

² Pentru diversele definiții care îi sunt atribuite conceptului de elită vezi, Jacques Coenen-Huther, *Sociologia Elitelor*, Iași, Polirom, 2007, p.7; Marius Tudor, Adrian Gavrilă, *Democrația la pachet. Elită politică în România postcomunistă*, București, Compania, 2002, p. 28; Constantin V. Lucien, *Elitele și statutul lor în societate*, București, Oscar Print, 2003, p.166; Adrian Dinu Rachieru, *Elitism și postmodernism. Postmodernismul românesc și circulația elitelor*, Chișinău, Garuda-art, 2000, p.161; Michael Hartmann, *The Sociology of elites*, London and New York, Routledge, 2006, p.2; Cornel Moraru, ”Teoria elitelor ca paradigmă de interpretare”, In *Studia Universitas Petru Maior Seria Philologia*, nr.7, 2008, p.7; Idem, “Elite și ideologii culturale. Câteva considerații de ordin general teoretic”, In *The proceedings of the European Integration-Between Tradition and Modernity Congress*, vol.1., 2005.p.93,http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari/Moraru.pdf.

necesarelor corecții tributare registrului bilateral, pentru ca în cel mai scurt timp posibil însă, dar și pe fondul unor evenimente care au testat într-o manieră capitală registrul bilateral, să se circumscrie cu iminență unei filozofii în baza căreia dimensiunea relațiilor bilaterale a început să stagneze, dar și să înregistreze un vizibil și considerabil impas. Astfel, deși este de netăgăduit că în primă instanță, guvernarea fesenistă și-a concentrat tot arsenalul strategic și tactic pe obiectivul stabilirii unui nou prototip de relații cu Uniunea Sovietică, a unui prototip de relații normale și dezburate de formalismul specific vechiului regim, este la fel de adevărat însă, că în contextul primelor evenimente care au supus la mare încercare contextul bilateral, structura politică fesenistă nu a reușit să reacționeze dar și să acționeze corespunzător, fapt ce a contribuit, indubitabil, la prefigurarea unei situații în baza căreia relațiile bilaterale au început să bată practic pasul pe loc. Cu alte cuvinte, primul organism politic provizoriu care a preluat conducerea României la scurt timp după evenimentele din Decembrie 1989, a înțeles să conceapă dimensiunea relațiilor bilaterale în baza unei strategii care a debutat pe un fond extrem de promițător și s-a încheiat într-un ton evident descurajator, deoarece trendul ascendent care a caracterizat evoluția parcursului bilateral pe tot parcursul anului 1990 a fost rapid contracarat de efectele unor evenimente (dispariția oficială a Pactului de la Varșovia și puciul de la Moscova), care au fost acut resimțite la nivelul registrului bilateral. În același timp nu este mai puțin semnificativ însă că în proiectarea și reconfigurarea cadrului de relaționare cu Uniunea Sovietică, guvernarea fesenistă, nu a putut face abstracție de propriul sistem de perceptibilitate în raport cu vecinul de la Răsărit. Așa se face practic că, dacă în primă instanță a prevalat o percepție unanim împărtășită la nivelul structurii politice feseniste, percepție care de altfel era rodată și pornea de la premisa necesității stabilirii unor relații firești și normale cu Uniunea Sovietică, în cel mai scurt timp însă o asemenea percepție a suferit o reconsiderare vizibilă, reconsiderare care a fost alimentată îndeosebi de maniera în care era constant și recurent asociată guvernarea fesenistă, drept o guvernare cu o orientare eminentamente rusofilă dar și cu afinități certe la adresa Uniunii Sovietice. În mod firesc și previzibil, sub anvergura unui asemenea stigmat, noul organism politic provizoriu și-a revizuit cu celeritate grila de perceptibilitate la adresa Uniunii Sovietice, reușind astfel să treacă într-un timp istoric record de la o percepție favorabilă atribuită Uniunii Sovietice la un adevărat sindrom al complexelor în planul relațiilor cu Urss, sindrom care de altminteri nu părea să anticipeze perspective îmbucurătoare în plan bilateral.

Prin urmare și într-o atare optică se poate aprecia că prima formațiune politică provizorie care și-a asumat temerara sarcina de a prelua frâiele conducerii politice în România, a înțeles să proiecteze cadrul de relaționare bilaterală în baza unei strategii insolite și paradoxale, cu valențe fluctuante, deci incontestabil, în baza unei strategii care nu a indus mutații de fond și de substanță în repertoriul relațiilor postdecembriste româno-sovietice și nu a reușit să concure astfel la restabilirea unui *modus vivendi* în plan bilateral. În plus, dincolo de faptul că structura politică provizorie a ales să abordeze relațiile cu Uniunea Sovietică într-o cheie care nu a schimbat cu nimic fundalul relațiilor bilaterale, elita politică fesenistă a optat să reconfigureze și să recalibreze dimensiunea raporturilor bilaterale în temeiul unei matrici perceptuale la nivelul căreia aveau să domine într-o manieră imuabilă, sindromul complexelor și al crispării în raport cu URSS.

Dar cum anume a înțeles să acționeze Partidul Democrației Sociale din România (partidul care a rezultat în urma rupturii FSN-ului și al cărui lider incontestabil era Ion Iliescu) în vederea recuperării restanțelor acumulate în cadrul dialogului București – Moscova

Neîndoielnic, având în vedere că registrul parametrilor în baza cărora structura politică fesenistă a decis să gestioneze problematica cadrului bilateral nu a adus destinderea scontată și nu a reușit să repună în ordine relația cu Uniunea Sovietică, în mod firesc, noua elită politică ar fi trebuit să aducă niște corecții necesare la unele excese specifice guvernării anterioare, dar și să acționeze în vederea aducerii cadrului bilateral în matca inerentei sale normalități și evoluții politice. Totuși, contrar obiectivelor scontate, noua elită guvernantă a decis să acționeze în spectrul raporturilor bilaterale în baza unei strategii care nu își propunea să intre în substanța și adâncimea problematicii cadrului bilateral și pe cale de consecință nu își propunea să regândească fundamental și din temelii dimensiunea raporturilor bilaterale, preferând să rămână cantonată în sfera coordonatelor de gestionare a dimensiunii bilaterale aferente perioadei anterioare. Tocmai de aceea nu apare deloc surprinzător că și sub zodia guvernării PDSR, nu s-au înregistrat avansuri semnificative în plan bilateral, lipsind astfel cu desăvârșire o politică calată pe specificitatea naturii toposului bilateral. În plus, dincolo de această logică insolită de abordare a registrului bilateral, logică care nu a făcut decât să adâncească atmosfera care era și așa una staționară în plan bilateral dar mai ales să conducă la situația unui vizibil clivaj în dimensiunea raporturilor bilaterale, la nivelul formatului în baza căruia leadershipul politic PDSR-ist a înțeles să retraseze și să creioneze grafica raporturilor bilaterale româno-ruse, un rol de bază l-au deținut percepțiile individuale, percepții care de altfel nu au făcut excepție de la regula unor pregnante complexe vis-à-vis de Rusia și s-au evidențiat îndeosebi printr-o precauție excesivă la adresa Moscovei. Așa se face practic că, de temerea de a nu fi etichetată ca având o predilecție deosebită și o relație specială cu Moscova, dar și cu scopul expres de a se elibera de sub prizonieratul de prejudecăți în baza cărora era constant asociată, elita guvernantă de factură social-democrată a început să acționeze în baza unei grile de perceptibilitate circumspecte și reticente, preferând să nu se poziționeze ca și factor promotor în planul raporturilor cu Moscova. Nu în ultimul rând, în configurarea acestui algoritm de abordare a cadrului bilateral specific guvernării PDSR-iste, algoritm care de altfel nu a reușit să se maleeze în funcție de cromatică particulară a etosului bilateral, o influență majoră a jucat-o și dimensiunea angajării statului român în realizarea celor două obiective capitale, de aderare la Nato și UE.

De altminteri, o altă strategie care nu a reușit să intre în substanța de fond aferentă spațiului de relaționare bilaterală și care nu a schimbat cu nimic decorul raporturilor bilaterale tocmai datorită faptului că s-a focalizat pe o prevalență a contactelor pe aliniamentul vectorilor occidentali, a fost strategia specifică guvernării Convenției Democratice Române a președintelui Emil Constantinescu. Practic, în contextul în care direcția de acțiune pivotală a administrației Constantinescu și implicit a elitei politice CDR-iste a fost rodată pe realizarea integrării statului român în mecanismele europene și euroatlantice, proiectul redefinirii și al regândirii sistematice a raporturilor cu Rusia s-a subsumat unui calcul marginal și eminent neesențial. Așa se explică de ce sub faldurile guvernării CDR-iste nu au existat realități de substanță în plan bilateral și nu s-au înregistrat mișcări de anvergură în spectrul repornirii mecanismului bilateral. Tot așa se explică și de ce cu prilejul guvernării CDR-iste

dar și a administrației Constantinescu nu a existat o predilecție pentru formularea unor proiecte care să țină cont îndeosebi de fundamentul complex al raporturilor bilaterale dar și care să se plieze în funcție de spectrul variat de culori caracteristic universului bilateral. Practic, tendința dominantă în baza căreia elita politică CDR-istă a înțeles să imprime ritmul jocului bilateral, a fost în realitate, tendința care a minimizat considerabil importanța unor relații vitale și care nu a reușit să înlăture dimensiunea unor vizibile blocaje acumulate în registrul bilateral, fapt pentru care cu prilejul guvernării CDR-iste, trendul care a caracterizat evoluția tandemului bilateral a fost trendul la nivelul căruia a prevalat o atmosferă kompetamente gripată. În același timp nu este mai puțin semnificativ însă, că dincolo de acest orizont de înțelegere privat de conținut în planul raporturilor cu Federația Rusă, proiectul reconstrucției relațiilor cu Moscova a fost afectat și de haloul perceptual al minorității guvernante, un halou la nivelul căruia au primat aspectele emoționale, aspecte de altfel calate pe neîncrederea și pe un tratament rezervat manifestate la adresa Rusiei, văzută în continuare prin prisma imaginii din trecut.

Prin urmare, dacă este perfect valabil aspectul conform căruia algoritmul de percepție în baza căruia guvernarea CDR-istă a înțeles să contureze dimensiunea relațiilor cu Federația Rusă a fost în realitate, algoritmul din cadrul căruia a lipsit cu desăvârșire obiectivul realizării unui dialog de amploare în spectrul bilateral și a fost în schimb algoritmul care a părut că consfințește o dimensiune ireconciliabilă în plan bilateral, este tot de adevărat însă că pentru noua clasă conducătoare, respectiv pentru elita politică de factură social-democrată, aritmetica gestionării cadrului bilateral a reprezentat, incontestabil, o aritmetică de recâștigare a unor poziții pierdute dar și de surmontare a elementelor negative și implicit de valorificare a elementelor pozitive, într-o asemenea manieră încât să se poată construi o relație interstatală sănătoasă, trainică și funciarmente obiectivă. Practic, sub zodia guvernării PSD-iste, noul model de gestionare a cadrului bilateral a fost modelul care s-a agregat în jurul necesității edificării unei temelii puternice pentru relații sudate în plan bilateral, dar și modelul care a urmărit să reconsolideze construcția raporturilor bilaterale din unghiul de percepție al elementelor sale funciarmente pozitive, încercând în acest sens, să minimizeze haloul elementelor negative. O mărturie mai mult decât probatorie aferentă acestei logici capitale de reconsiderare a universului bilateral a fost certificată îndeosebi de realitatea unui dinamici pozitive care a fost înregistrată în dimensiunea raporturilor bilaterale sub conducerea elitei de factură social-democrată. În plus, rodul final dar și chintesența unui algoritm de percepție care plasa în centrul interesului său pivotal, readucerea dialogului cu Rusia în prim plan și care pleda în favoarea redefinirii fundamentale a raporturilor bilaterale în temeiul abandonării prejudecăților din trecut dar și a elementelor vădit divergente, a fost reprezentat de episodul semnării Tratatului politic de bază româno-rus, tratat prin intermediul căruia se exprima semnalul cel mai elocvent al dorinței de stabilire a unor relații pozitive în plan bilateral cât și al voinței de readucere a lucrurilor în albia inerentei normalități și evoluții politice la nivelul repertoriului bilateral.

Și astfel dacă este unanim recunoscut aspectul conform căruia elita politică de factură social-democrată a înțeles să abordeze relațiile bilaterale într-o cheie de evidentă și vădită reîntoarcere la normalitate în dimensiunea raporturilor bilaterale dar și de deschidere a unui capitol eminamente distinct în istoria relațiilor imediate româno-ruse, acționând astfel în

temeiul unei paradigme perceptuale degrevate de spaimile trecutului dar și de abandonare a complexelor și a aspectelor emoționale vis-à-vis de Rusia, este tot atât de veridică că noua elită de factură liberal-democrată patronată de președintele Traian Băsescu a înțeles să conceptualizeze o agendă proprie de percepție a relațiilor cu Federația Rusă. Așa se face practic că dacă inițial, respectiv încă de la preluarea conducerii, noua elită politică în frunte cu președintele Traian Băsescu a proiectat o logică promițătoare de abordare a relațiilor cu Federația Rusă îndeosebi datorită faptului că la nivelul minorității guvernante prevala convingerea unui interes masiv atribuit relațiilor cu Federația Rusia dintr-un corolar de raționamente, o asemenea logică de abordare notabilă și funciarmamente benefică, s-a transformat în cel mai scurt timp însă într-un calcul cel puțin contradictoriu și în același timp paradoxal. Practic, noua elită politică de factură liberal-democrată al cărui reprezentant de seamă era președintele Traian Băsescu, a înțeles, din poziția unei orientări deliberat occidental-centriste, să conceapă dar și să construiască relațiile cu Moscova pe un tip de abordare vigilant incitatoare și provocatoare la adresa acesteia, schimbând astfel, radical tonul raporturilor cu Rusia și reușind performanța de a tergiversa perspectivele unor relații normale și firești cu Moscova. Cu alte cuvinte, acționând în baza unei abordări unilaterale a politicii externe românești, calată pe dialectica unui atlanticism vizibil și evident, elita politică de factură liberal-democrată în frunte cu președintele Traian Băsescu, a înțeles să gestioneze relațiile cu Federația Rusă într-o notă frondistă asezontă cu declarații gratuite și neprietenoase la adresa Moscovei, sistând astfel deliberat și samavolnic orice punte de comunicare în plan bilateral și prejudiciind considerabil dimensiunea unor relații de altminteri, de maximă importanță și semnificație pentru statul român.

Prin urmare și într-o atare optică, se poate concluziona faptul că imaginea desprinsă din cadrul acestui peisaj de formule eclecticice în baza cărora principalii decidenți politici români au înțeles să perceapă dimensiunea universului bilateral româno-rus, este aceea care evidențiază că în afara de episodul pasager care i-a avut ca și protagoniști pe liderii Partidului Social Democrat, pentru restul elitei politice românești postdecembriste, registrul raporturilor bilaterale a fost perceput într-o optică maniheistă, conjuncturală și funciarmamente privată de conținut. În atari circumstanțe, se impune ca elita politică românească postdecembristă să perceapă relațiile bilaterale într-o cheie eminentemente pragmatică, plină de substanță și dezbărată total de haloul prejudicativ. Astfel, la nivelul decidenților politici români, trebuie să se lucreze considerabil pe marginea eliminării acelor canoane perceptuale prestabilite, eminentemente redundante și perimate, deci implicit să se acționeze în jurul anihilării definitive a microbului cu Rusia, și în consecință, pentru reconsiderarea tandemului bilateral româno-rus.

BIBLIOGRAFIE:

Lucrări de specialitate:

Coenen-Huther, Jacques, *Sociologia Elitelor*, Polirom, Iași, 2007;

Hartmann, Michael, *The Sociology of elites*, Routledge, London and New York, 2006.

Lucien, Constantin V., *Elitele și statutul lor în societate*, Oscar Print, București, 2003;

Rachieru, Adrian Dinu, *Elitism și postmodernism. Postmodernismul românesc și circulația elitelor*, Garuda-art, Chișinău, 2000;

Rădulescu, Mihai Sorin, *Elita liberală românească 1866-1990*, ALL, București, 1998;

Tudor, Marius, Gavrilescu, Adrian, *Democrația la pachet. Elită politică în România postcomunistă*, Compania, București, 2002;

Studii și articole:

Moraru, Cornel, "Teoria elitelor ca paradigmă de interpretare", In *Studia Universitas Petru Maior Seria Philologia*, nr.7, 2008;

Idem, "Elite și ideologii culturale. Câteva considerații de ordin general teoretic", In *The proceedings of the European Integration- Between Tradition and Modernity Congress*, vol.1., 2005, http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari/Moraru.pdf.

Finanțarea pentru publicarea acestei lucrări s-a realizat de către Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane prin proiectul „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate”: POSDRU/159/1.5/S/133652.